RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

AMERİKA KITASI III
Kolonileşme dönemi

KARACAN

AMERİKA KITASI III Kolonileşme dönemi

34

KARACAN RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

Karacan Yayınları A.Ş. adına sahibi: **ALİ KARACAN**
Sorumlu Genel Yayın Yönetmeni: **ALİ SAYDAM**
Mali Koordinatör: **ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU**
Teknik Koordinatör: **OĞUZ DEMİRCİOĞLU**

Yazı İşleri Müdürü: **ERCAN ALTAZLI**
Yazı İşleri Yardımcısı: **DENİZ DAĞDELEN**

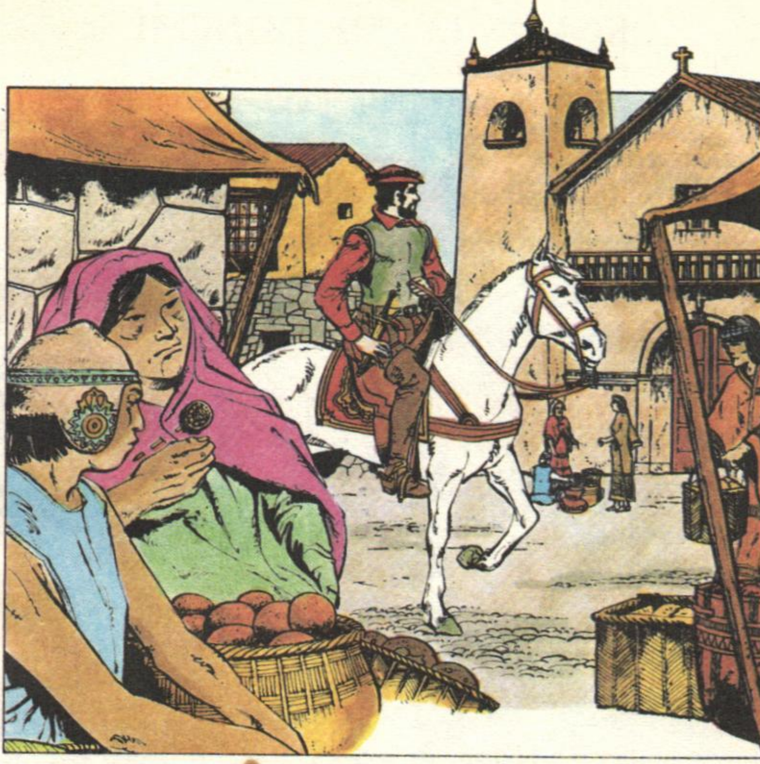
Teknik Yönetmen: **ERTAN GÖKEMRE**
Teknik Müdür: **NURETTİN ÖZAKSEL**
Teknik Müdür Yardımcısı: **M. SABİT UÇUK**
İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: **ESER NOYAN**
Satış Müdürü: **COŞKUN GÜNGÖRER**

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 20.2.1984 tarih ve 01771 sayılı, 3.4.1984 tarih ve 2152 sayılı, 15.10.1984 tarih ve 6125 sayılı kararları ile ilk 15 sayısı özellikle ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile ortaokul öğrencilerine tavsiye edilmiş olup, bu sayısı da onaya sunulmuştur.

Renk Ayrımı: **ÇALİ GRAFİK**
Baskı: **HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL**
Kapak Baskısı: **NADİR BASIMEVİ**

Adres: **KARACAN YAYINLARI,** Basın Sarayı, Cağaloğlu-İstanbul.
Tel: 527 00 34 - 526 69 00

Fiyatı: 250 TL/Kıbrıs'ta: 330 TL

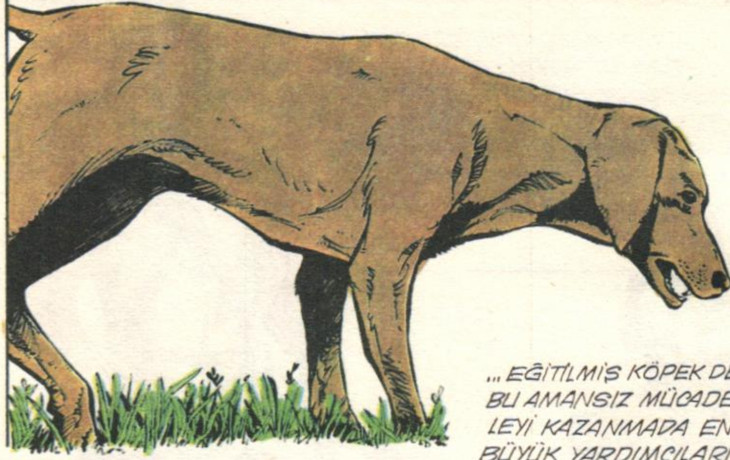
KOLONİLEŞME DÖNEMİ

KOLONİLEŞME DÖNEMİ

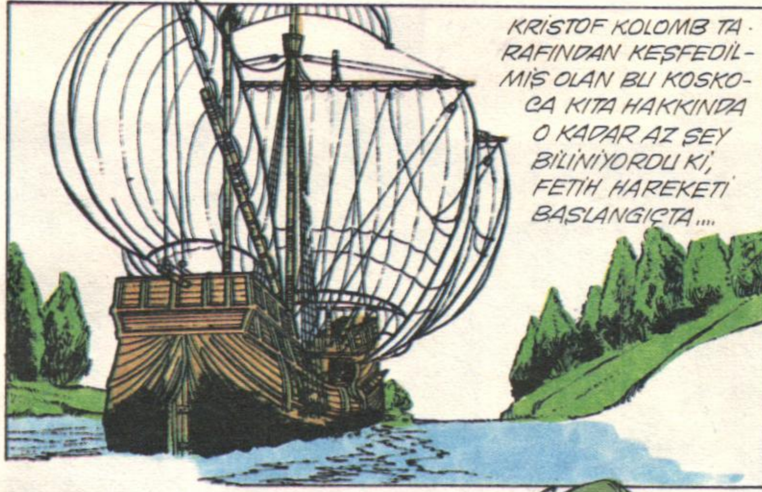
2

TABİ BUNUN İÇİN SADECE ASKERİ ÜSTÜNLÜK YETERLİ DEĞİLDİ. BU KONUDA EN BÜYÜK DESTEĞİ, DÜŞMANLARININ TAŞ VE BRONZDAN YAPILMIŞ SİLÂHLARINA KARŞI, DEMİRDEN TEÇHİZATLARI VE ATEŞLİ SİLAHLARI İLE SAĞLIYORLARDI.
BUNUN YANI SIRA HENÜZ AMERİKA KITASINDA TANINMAYAN VE ASKERE BÜYÜK BİR HAREKET KABİLİYETİ KAZANDIRAN AT VE...
3

... EĞİTİLMİŞ KÖPEK DE
BU AMANSIZ MÜCADE-
LEYİ KAZANMADA EN
BÜYÜK YARDIMCILARIY-
DI. ZİRA KIZILDERİLİLER KÖPEKLERDEN FAZLASIYLA
KORKUYORLARDI.

ZAFERE GÖTÜREN DİĞER NEDEN-
LERDEN BİRİ DE, DOĞUDAN GELEN
SAKALLI BEYAZ ADAMIN, YANİ
CORTES'İN AZTEKLERCE
TANRI QUETZALCOATL İLE
ÖZDEŞLEŞTİRİL-
MESİYDİ,

4

KRİSTOF KOLOMB TARAFINDAN KEŞFEDİLMİŞ OLAN BU KOSKOCA KITA HAKKINDA O KADAR AZ ŞEY BİLİNİYORDU Kİ, FETİH HAREKETİ BAŞLANGIÇTA....

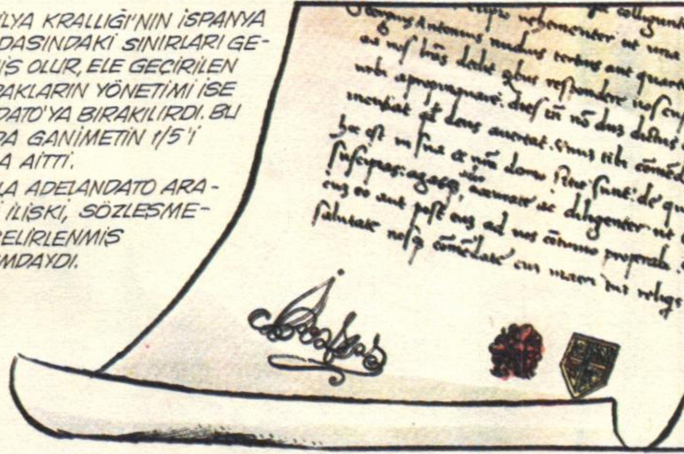

... BELİRLİ BİR HAREKÂT PLANINDAN YOKSUN OLARAK YÜRÜTÜLDÜ. BU NEDENLE DE BİR AVUÇ MACERAPERESTİN TEKELİNDE KALDI.

5

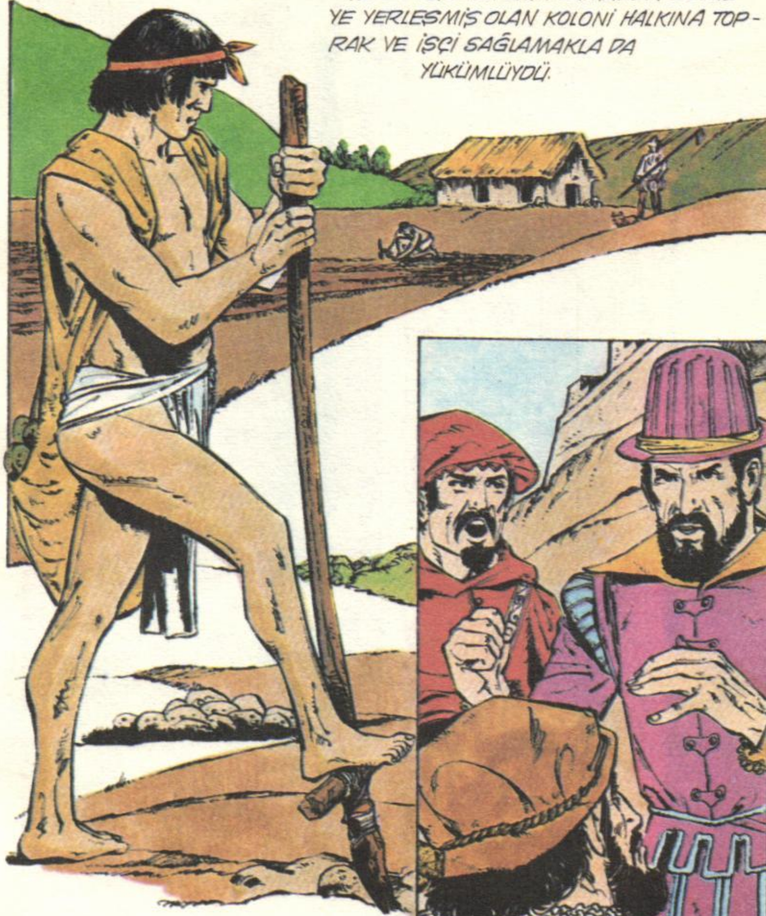
...."ADELANDATO" SİSTEMİNİ YÜRÜRLÜĞE KOYDU. KRALIN İZNİYLE HAREKETE GEÇEN ADELANDATO, BÜTÜN MASRAFLARI KENDİSİ TARAFINDAN KARŞILANAN DÜZENLİ BİR ORDU KURMAKLA GÖREVLENDİRİLİR VE BUNUNLA YARIMADADAKİ ARAP TOPRAKLARINA SALDIRIRDI. BU SALDIRI ZAFERLE NİHAYETLENDİĞİ TAKDİRDE....

6

...KASTİLYA KRALLIĞI'NIN İSPANYA YARIMADASINDAKİ SINIRLARI GENİŞLEMİŞ OLUR, ELE GEÇİRİLEN BU TOPRAKLARIN YÖNETİMİ İSE ADELANDATO'YA BIRAKILIRDI. BU DURUMDA GANİMETİN 1/5'İ KRALA AİTTİ.
KRALLA ADELANDATO ARASINDAKİ İLİŞKİ, SÖZLEŞMELERLE BELİRLENMİŞ DURUMDAYDI.

GENELLİKLE TİCARİ KURULUŞLAR VE BANKERLERDEN ALINAN BORÇLA YÜRÜTÜLEN HAREKÂT SIRASINDA ELE GEÇİRİLEN DEĞERLİ MADENLER, DAHA SONRA BU BORÇLARI ÖDEMEDE BÜYÜK KOLAYLIKLAR SAĞLIYORDU.

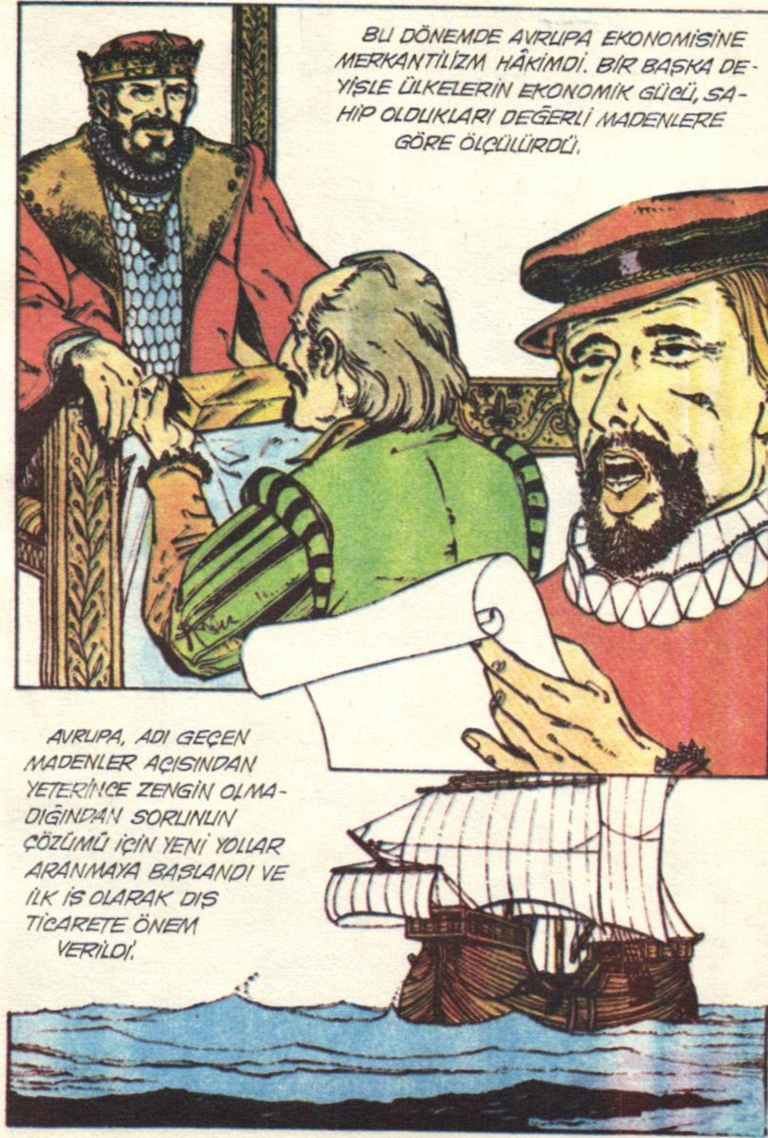

AMERİKA KITASINI FETHETMEKLE GÖREVLENDİRİLEN ADELANDATO, TAŞIDIĞI VALİ, YARGIÇ VE BAŞ KAPTAN GİBİ SIFATLARLA BÖLGEDEKİ EN ÜST YETKİLİ DURUMUNDAYDI.
YEREL YÖNETİM KRALİYET YASALARINA UYMAK ZORUNDA OLDUĞU HALDE, KRAL ZAMAN ZAMAN BAŞKENTE OLAN UZAKLIK NEDENİYLE....
... BÖLGEDE MALİYE İLE İLGİLİ YASALARI DENETLEMEKTE BÜYÜK ZORLUK ÇEKMEKTEYDİ.
8

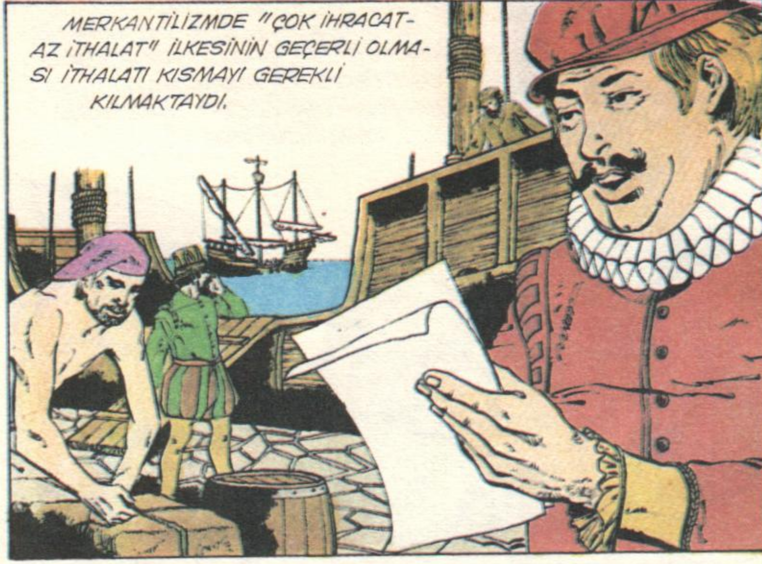

YEREL YÖNETİM AYNI ZAMANDA BÖLGE-
YE YERLEŞMİŞ OLAN KOLONİ HALKINA TOP-
RAK VE İŞÇİ SAĞLAMAKLA DA
YÜKÜMLÜYDÜ.
BU TOPRAK VE İŞÇİ DAĞITIMI KONU-
SUNDA TIPKI GANİMETLERİN PAYLAŞTIRILMA-
SINDA OLDUĞU GİBİ SIK SIK KOMUTANLAR
ARASINDA KANLI ÇARPIŞMALAR VE İSYANLAR
MEYDANA GELİRDİ.
9

İSPANYOLLARIN XVI. YÜZYIL BAŞLARINDA AMERİKA KITASINDA GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ KOLONİLEŞME HAREKETİ, BATILI BÜYÜK DEVLETLERİN DÜZENLEDİĞİ DENİZAŞIRI YOLCULUKLARLA AYNI DÖNEMDE BAŞLADI.

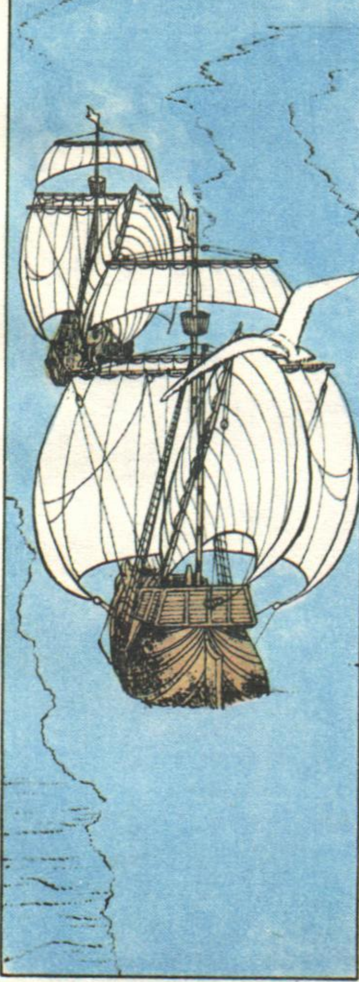

PORTEKİZ, İNGİLTERE, FRANSA VE HOLLANDA GİBİ BÜYÜK DEVLETLER TEŞKİLÂTLANMADA İSPANYOL MODELİNİ ÖRNEK ALIYORLARDI.

10

BU DÖNEMDE AVRUPA EKONOMİSİNE MERKANTİLİZM HÂKİMDİ. BİR BAŞKA DEYİŞLE ÜLKELERİN EKONOMİK GÜCÜ, SAHİP OLDUKLARI DEĞERLİ MADENLERE GÖRE ÖLÇÜLÜRDÜ.
AVRUPA, ADI GEÇEN MADENLER AÇISINDAN YETERİNCE ZENGİN OLMADIĞINDAN SORUNUN ÇÖZÜMÜ İÇİN YENİ YOLLAR ARANMAYA BAŞLANDI VE İLK İŞ OLARAK DIŞ TİCARETE ÖNEM VERİLDİ.
11

MERKANTİLİZMDE "ÇOK İHRACAT-
AZ İTHALAT" İLKESİNİN GEÇERLİ OLMA-
SI İTHALATI KISMAYI GEREKLİ
KILMAKTAYDI.

KOLONİLER, ÜRETTİKLERİ DEĞERLİ MADENLER
VE HAMMADDELER AÇISINDAN MERKANTİLİST
BİR SİSTEM İÇİN SON DERECE GEREKLİYDİLER.
12

İSPANYA'NIN AMERİKA KITASINDAKİ KOLONİLERDEN YÜKLEDİĞİ MALLARIN BAŞINDA ALTIN, GÜMÜŞ, ŞEKERKAMIŞI, KAKAO VE TÜTÜN GELİRDİ.

ÖTEKİ SÖMÜRGECİ İMPARATORLUKLAR İSE BAHARAT, İPEK, FİLDİŞİ VE AFRİKALI ZENCİ KÖLE TİCARETİNDE İLERİYDİLER.
13

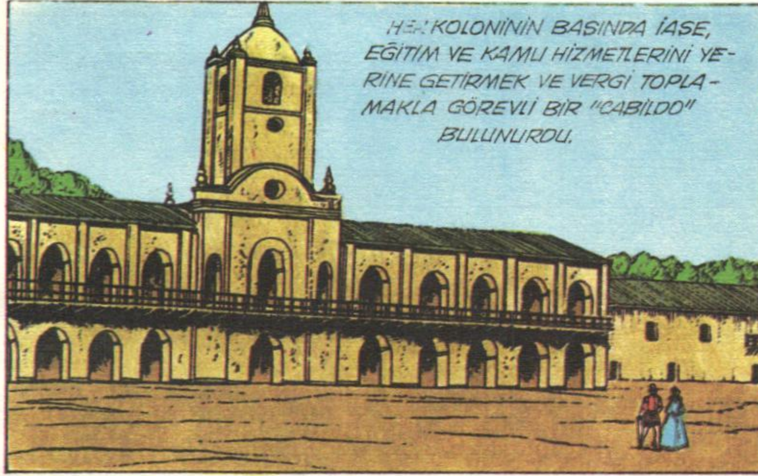

DIŞ TİCARETİ DENETLEMEK AMACIYLA KURULAN DEVLET TEKELLERİ, KOLONİLERDEN ELDE EDİLEN MALLARIN TOPLANMASI VE SEVKİYATIYLA İLGİLENİRDİ.
DENİZ TİCARETİNİ DE ELLERİNDE BULUNDURAN BU GÜÇLER, KÖLE (AFRİKA), BAHARAT (ASYA) VE DEĞERLİ MADEN (AMERİKA) TİCARETİNİ DE ELLERİNDE BULUNDURUYORLARDI.
74

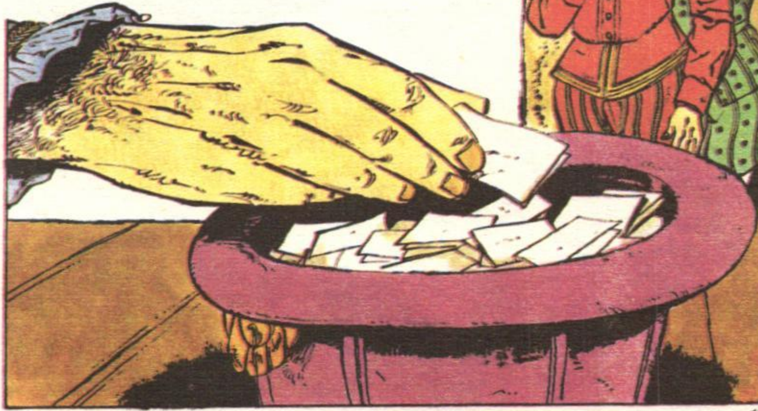

AMERİKA KITASINDAKİ KAYNAKLARIN GİDEREK BÜYÜK ÖNEM KAZANMASIYLA BİRLİKTE ADELANDATO'LAR DA YERLERİNİ KRAL TARAFINDAN TAM YETKİYLE ATANAN GENEL VALİLERE BIRAKTILAR.

KITADA KURULMUŞ OLAN İKİ BÜYÜK GENEL VALİLİK YENİ İSPANYA VE PERU İDİ. GENEL VALİLİKLERDEN SONRA ONLARA BAĞLI VALİLİKLER GELİRDİ.
15

İSPANYOLLARA AİT KOLONİLERDE KURULMUŞ OLAN BAŞLICA KURUMLAR "AUDENCIA"LAR VE "CA-BİLDO"LARDI. AUDENCIA'LARIN ANA GÖREVİ BÖLGE-DE ADALETİ TEMSİL ETMEKTİ.

AYRICA YERLİ HALKA ÖDENEN ÜCRETLERE AİT SORUNLARLA İL-GİLENİRLER, DEVLET GÖREVLİLERİ-NİN CALISMALARINI DENETLER-LER VE İDARİ BİRTAKIM İSLERE BAKARLARDI.

HER KOLONİNİN BAŞINDA İAŞE,
EĞİTİM VE KAMU HİZMETLERİNİ YE-
RİNE GETİRMEK VE VERGİ TOPLA-
MAKLA GÖREVLİ BİR "CABİLDO"
BULUNURDU.

CABİLDO'LAR OKUMA-YAZMA BİLEN
EVLİ BEYAZLAR ARASINDAN SEÇİLİRDİ.
ARANAN DİĞER ŞARTLAR İSPANYOL UYRUKLU
VEYA AMERİKA DOĞUMLU OLMAK VE O
BÖLGEDE İKAMET ETMEKTİ.

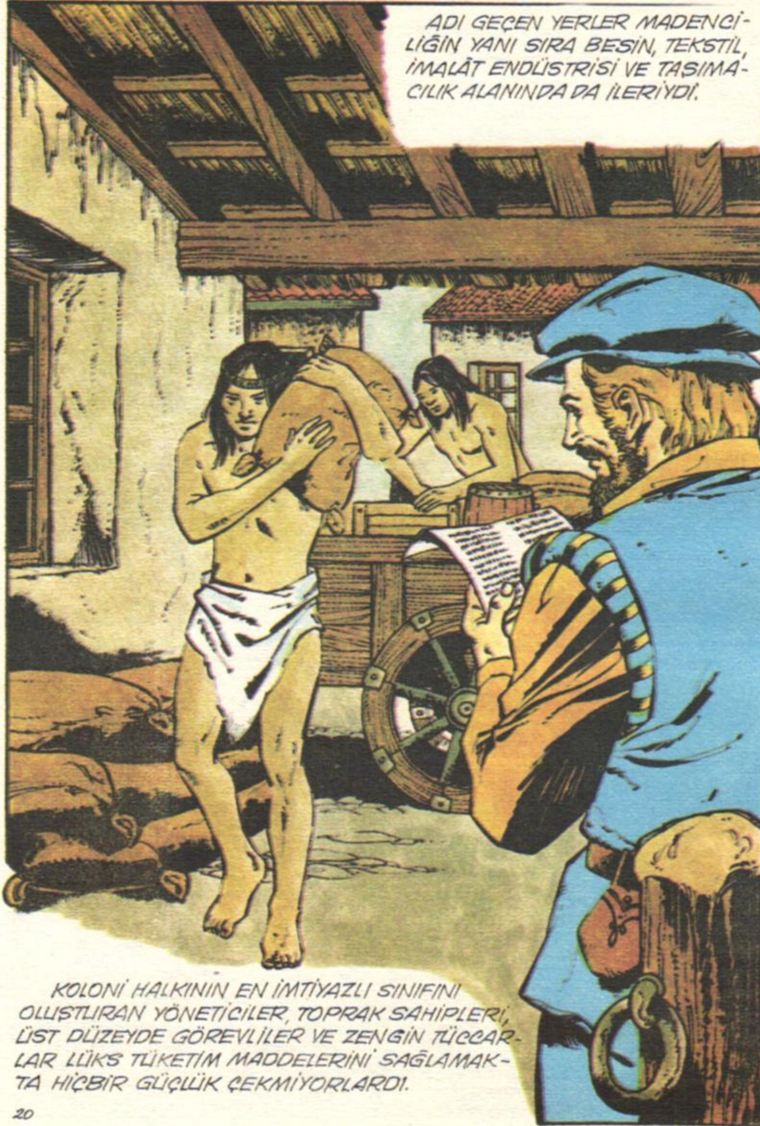

GENEL VALİLİK YA DA VALİLİKLERİN ÜCRA KÖŞELERİNDE CABİLDO'LARA MERKEZDEN DAHA BÜYÜK GÖREVLER DÜŞMEKTEYDİ.

EL KONULABİLİR HER TÜRLÜ DEĞERLİ EŞYANIN İSPANYA'YA TAŞINMASINDAN SONRA KOLONİ EKONOMİSİNDE BU KEZ ALTIN VE GÜMÜŞ MADENLERİNİN İŞLETİLMESİNE HIZ VERİLDİ.
18

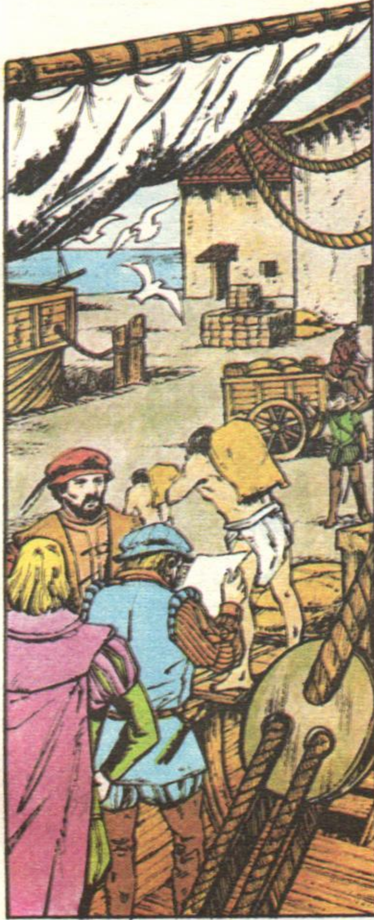

DEĞERLİ MADENLER AÇISINDAN ZENGİN KAYNAKLARA SAHİP OLAN MEKSİKA, KOLOMBİYA VE BOLİVYA MADENCİLİĞİN GELİŞMESİYLE BİR-LİKTE KISA SÜREDE KALABALIK Bİ-RER YERLEŞİM BÖLGESİ HALİNE GELDİ.

1545'TE ZENGİN GÜMÜŞ YATAKLARINA SAHİP OLDUĞU ANLAŞILAN POTOSİ (BO-LİVYA) ADETA AVRUPA ŞEHİRLERİYLE BOY ÖLÇÜŞEBİLECEK DURUMA GELMİŞTİ.

19

ADI GEÇEN YERLER MADENCİLİĞİN YANI SIRA BESİN, TEKSTİL, İMALÂT ENDÜSTRİSİ VE TAŞIMACILIK ALANINDA DA İLERİYDİ.
KOLONİ HALKININ EN İMTİYAZLI SINIFINI OLUŞTURAN YÖNETİCİLER, TOPRAK SAHİPLERİ, ÜST DÜZEYDE GÖREVLİLER VE ZENGİN TÜCCARLAR LÜKS TÜKETİM MADDELERİNİ SAĞLAMAKTA HİÇBİR GÜÇLÜK ÇEKMİYORLARDI.
20

İSPANYA'DAN GETİRTİLEN LÜKS TÜKETİM MALLARININ ALIM SATIMINDA ETKİN BİR DEVLET TEKELİ HÂKİMDİ VE BU MALLARA AĞIR VERGİ UYGULANIRDI.

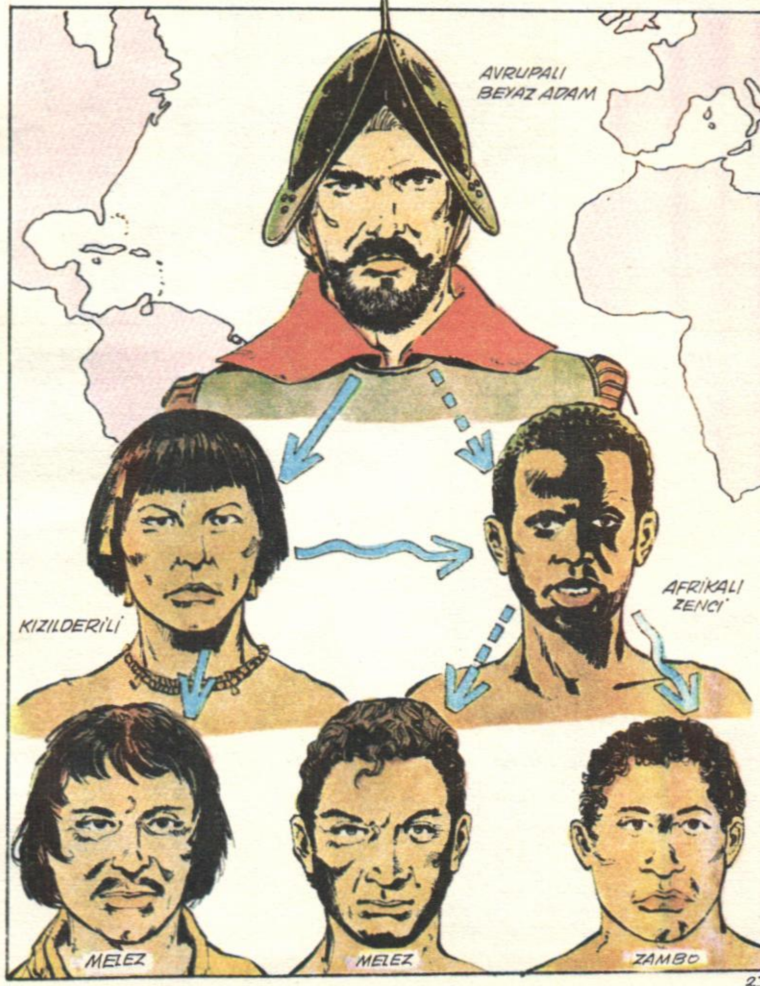

YAYGIN BİR BİÇİMDE TÜKETİLEN TARIM ÜRÜNLERİ İLE EL SANATLARI KONUSUNDA İSE KOLONİLER ARASI CANLI BİR TİCARET MEVCUTTU.

BUGÜN ORTA AMERİKA ADI VERİLEN MEKSİKA VE PERU, GEREK MADEN KAYNAKLARI, GEREKSE TARIM VE EL SANATLARI KONUSUNDAKİ GELİŞMİŞ DÜZEYLERİ İLE İSPANYOLLARA AİT TOPRAKLARIN EN ÖNEMLİ BÖLÜMÜNÜ OLUŞTURMAKTAYDILAR.
SOSYAL AÇIDAN KOLONİ HALKINI OLUŞTURAN BAŞLICA GRUPLAR; AVRUPALI BEYAZLAR....
22

...KIZILDERİLİLER VE AFRİKALI ZENCİ KÖLELERDİ. BUNLARIN BİRLEŞ-MESİNDEN ÜÇ AYRI TİP İNSAN DOĞDU: İSPANYOL VE KIZILDERİLİ ANNE-BABADAN DOĞAN MELEZLER, BEYAZ VE SİYAH ANNE-BABADAN DOĞAN MELEZLER VE ZENCİ VE KIZILDERİLİ ANNE-BABADAN DOĞAN ZAMBOLAR.

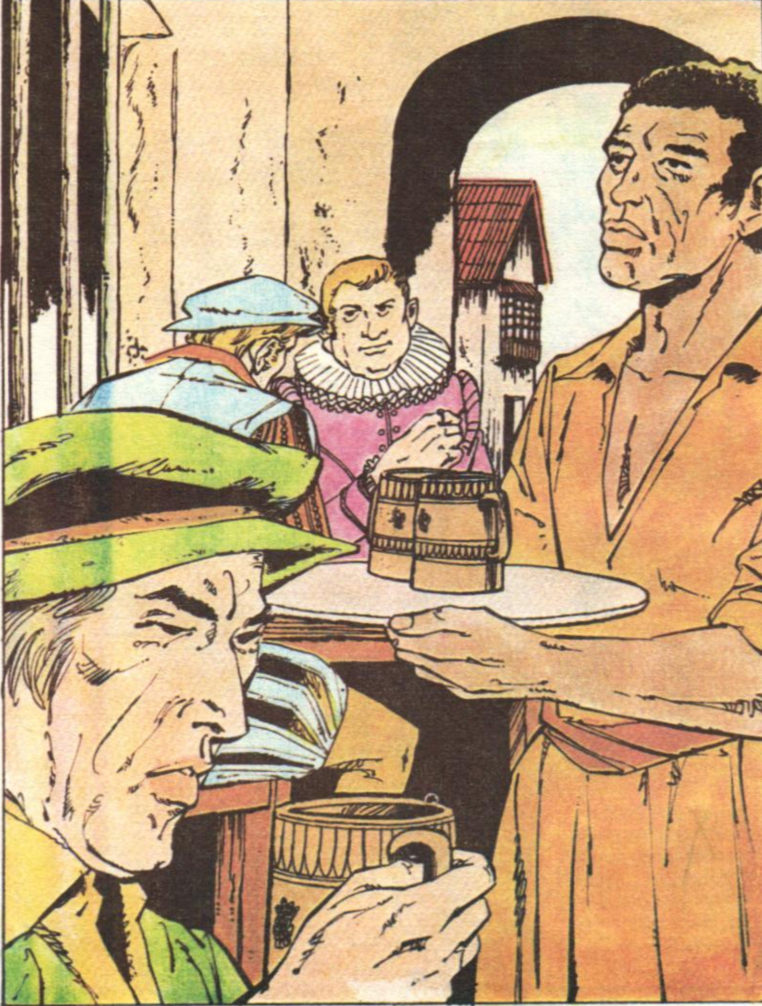
23

SIYASİ VE ASKERİ MAKAMLARIN TAMAMI BEYAZLAR TARAFINDAN İŞGÂL EDİLMİŞ DURUMDAYDI.

ANCAK BÜTÜN BEYAZLARIN KANUN KARŞISINDA EŞİT OLDUĞU SÖYLENEMEZDİ. İSPANYA DOĞUMLU OLANLAR, ÜLKENİN MENFAATİ AÇISINDAN DAHA GÜVENLİ OLDUKLARI GEREKÇESİYLE KOLONİLERDE DOĞMUŞ OLANLARDAN DAHA ÜSTÜN TUTULUR VE YÖNETİCİLİK GÖREVİ KRAL TARAFINDAN BU KİŞİLERE VERİLİRDİ.

BEYAZLAR ARASINDAKİ EŞİTSİZLİĞİN BİR DİĞER NEDENİ DE EKONOMİK ÜS-TÜNLÜKTEN KAYNAKLANMAKTAYDI. BAZI TÜCCAR VE BÜYÜK TOPRAK SAHİBİ KİMSE-LER, SERVETLERİ SAYESİNDE SİYASI, ASKERİ VE DİNİ GÖREVLERİ NEDENİYLE TOPLUMUN EN ÜST SINIFINI OLUŞTURAN KİMSELER ARASINA DA DAHİL OLABİLİYORLAR, BU KİMSELERİN ÇO-CUKLARI, AMERİKAN LİSE VE ÜNİVERSİ-TELERİNE GİDERKEN....
...ZENGİN TÜCCAR VE TOPRAK SAHİP-LERİNİN ÇOCUKLARI İSPANYA'DA EĞİTİM GÖRME ŞANSINA SAHİP OLUYOR-LARDI.
25

ONLARDAN SONRA SIRAYI YİNE BEYAZLARDAN OLUŞAN İKİNCİ DERECEDEKİ DEVLET GÖREVLİLERİ, KÜÇÜK ESNAF VE KÜÇÜK ÇİFTLİK SAHİPLERİ İLE İŞÇİLER, MEMURLAR, ASKERLER VE RAHİPLER ALIRDI.

KIZILDERİLİLER KRALIN ÖZGÜR VASALLARI STATÜSÜNDEYDİLER, BUNA RAĞMEN YAŞAMLARINI ÇOK ZOR KOŞULLAR ALTINDA SÜRDÜRMEK ZORUNDA BIRAKILMIŞLARDI.

KOLONİDEKİ ÇALIŞMA HAYATI ÇOK SAYIDA TEŞEKKÜL TARAFINDAN YÖNLENDİRİLMEKTEYDİ. MESELA "ENCOMİENDA" ADLI KURULUŞUN BAŞINDA "ENCOMENDERO" ADLI BİR İSPANYOL BULUNUR VE BU KİŞİYE AİT TOPRAKLAR BİR GRUP KIZILDERİLİ TARAFINDAN EKİLİP BİÇİLİRDİ.

27

ENCOMENDERO YERLİ HALKIN HER TÜRLÜ HAKKINI SAVUNMAK, İHTİYAÇLARINI KARŞILAMAK VE ONLARIN DİNİ EĞİTİMLERİ İLE İLGİLENMEKLE YÜKÜMLÜYDÜ. BUNUN KARŞILIĞINDA KENDİSİNE....

MİKTAR GÜMÜŞ VEYA ELDE EDİLEN
BİR BÖLÜMÜ VERİLİRDİ.
28

KIZILDERİLİLERİ BELLİ BİR ÜCRET KARŞILIĞINDA BAZI İŞLERDE ÇALIŞTIRMAK MÜMKÜNDÜ ANCAK....

...GENELLİKLE BU KURAL GÖZ ÖNÜNDE TUTULMAZ VE KIZILDERİLİLER EN AĞIR İŞLERDE ÇALIŞMAYA ZORLANIRDI.
29

BIR DİĞER RESMİ KURULUŞ, İNKA MODELİNDEN ESİNLENEREK OLUŞTURULAN "MİTA"LARDI VE İSPANYOLLARA İŞÇİ SAĞLAMAKLA YÜKÜMLÜYDÜ. BU İŞÇİLERE "MİTAYO"LAR ADI VERİLİRDİ.

GENELLİKLE MADENLERDE ÇALIŞTIRILAN MİTAYO'LAR YAŞAMLARINI ÇOK GÜÇ ŞARTLARDA SÜRDÜRÜRLER, BU DA ZAMAN ZAMAN TOPLU ÖLÜM OLAYLARININ ARTMASINA NEDEN OLURDU.

30

KANUNA GÖRE MİTA BU İŞÇİLERE EMEKLERİ KARŞILIĞINDA BELLİ BİR ÜCRET VERMEK ZORUNDAYDI. ANCAK BU, GENELLİKLE ÇOK DÜŞÜK TUTULURDU.

ÜÇÜNCÜ KURULUŞ, GÖÇEBE YA DA YARI-GÖÇEBE BİR HAYAT SÜREN KIZILDERİLİ-LERİ YERLEŞİK BİR TOPLUM HALİNE GETİRME AMACINI GÜDEN "REDUCCION"-LARDI.
BURALARDA KIZILDERİLİLERE PRATİK TARIM USULLERİ ÖĞRETİLİRDİ.
31

"REDUCCION" ADI VERİLEN ARAZİLER ÜÇE AYRILIRDI. PARSELLER HALİNDE KIZILDERİLİ AİLELERE DAĞITILAN ÖZEL ARAZİLER...

...KABİLENİN HAYVANLARI İÇİN AYRILAN OTLAKLAR VE....
32

...KAMU ARAZİLERİ, ORTAKLAŞA
EKİP BİÇİLEN KAMU ARAZİLERİNDEN
SAĞLANAN GELİR YİNE HASTANE, OKUL
GİBİ KAMU HİZMETLERİNE AYRILIRDI.

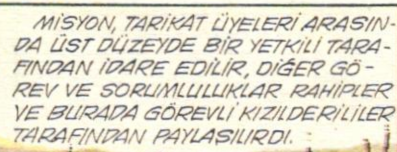

BAŞKA BİR DEYİŞLE REDUCCİON'-
LARDA YAŞAYAN KIZILDERİLİLER
KOLONİ HALKINDAN UZAK BİR YA-
ŞAM SÜRERLER VE KENDİ YAĞ-
LARIYLA KAVRULURLARDI.

33

YERLİ HALKIN KÜÇÜK BİR BÖLÜMÜ VERGİLERİ TOPLAMAKLA GÖREVLİ İSPANYOL ASILLI BİR YETKİLİNİN GÖZETİMİNDE ÖZERK BİR YÖNETİME SAHİPTİ.
REDUCCION'LARIN İÇİNDE EN TANINMIŞ OLANLARI, CİZVİT TARİKATINA MENSUP RAHİPLER TARAFINDAN ARJANTİN'İN KUZEYBATISIYLA ONA KOMŞU YÖRELERDE (PARAGUAY, BREZİLYA) KURULANLARDI.
34

ÇALIŞMA SİSTEMLERİNİN TEMELİNDE İŞBÖLÜMÜ YATAN VE "MİSYON" ADI VERİLEN BU TOPLULUKLAR GİDEREK GELİŞTİLER.

YÖREDE YAYGIN BİR BİÇİMDE EKİLEN PARAGUAY ÇAYI ADLI BİTKİNİN TİCARETİ MİSYONERLERİN TEKELİNDEYDİ.
35

YERLİLERİN DİLİNDE KONUŞAN
RAHİPLER ONLARI İŞE TEŞVİKTE
BÜYÜK BAŞARI SAĞLIYORLAR VE
BÖLGESEL EL SANATLARININ
GELİŞMESİNE KATKIDA BULUNU-
YORLARDI.

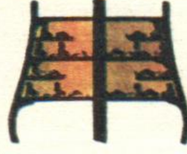
36

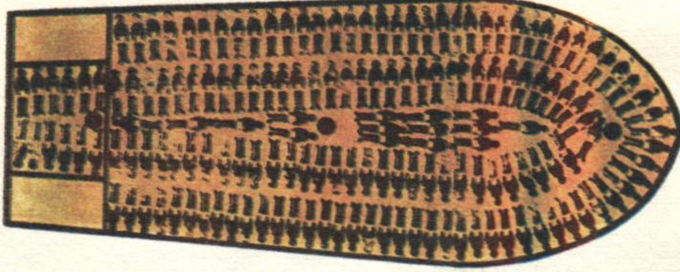
MİSYONERLER KIZILDERİLİLERE İSPANYOLLAR VE KOLONİ HALKINDAN DAHA İYİ ŞARTLAR SAĞLAMAKTAYDILAR. BU NEDENLE BÖLGEDEKİ ETKİNLİKLERİNİN GİDEREK ARTMASI, KRALLA ARALARININ AÇILMASINA YOL AÇTI VE İSPANYA KRALI III. CARLOS 1767'DE CİZVİT TARİKATINA BAĞLI BÜTÜN DİN ADAMLARINI KOLONİLERDEN UZAKLAŞTIRDI.

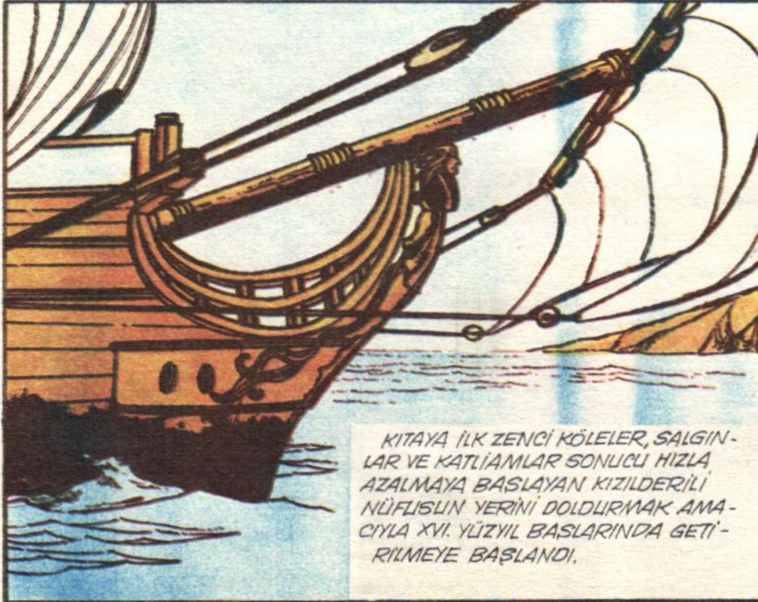

CİZVİTLERİN KITADAN AYRILMASIYLA ESKİ GÜÇLERİNİ KAYBEDEN MİSYONERLER SİVİL YÖNETİCİLERLE DİĞER TARİKAT ÜYELERİNİN İDARESİ ALTINA GİRMEK ZORUNDA KALDILAR.

İŞGÜCÜ SAĞLAMA AÇISINDAN YARARLANILAN BİR DİĞER KAYNAK AFRİKALI ZENCİ KÖLE TİCARETİYLE UĞRAŞAN İNGİLİZ, FRANSIZ, HOLLANDALI VE PORTEKİZLİ TÜCCARLARDI. ZENCİ KÖLE TİCARETİ İSPANYOLLARA YASAK OLDUĞUNDAN YABANCILAR BU İŞTEN BÜYÜK PARALAR KAZANMAKTAYDILAR.

38

BASLANGIÇTA ZENCİLER-
DEN ŞEKERKAMIŞI, PAMUK
VE TÜTÜN TARLALARINDA
YARARLANILIRDI.

DAHA SONRA EVLERDE DE ÇALIŞ-
TIRILMAYA BAŞLANAN KÖLELER, ZEN-
GİNLİĞİN BİRER SİMGESİ HALİNE
GELDİLER.
39

DAHA ÖNCE SÖYLEDİĞİMİZ GİBİ İSPANYA İLE AMERİKA KITASINDAKİ KOLONİLERİ ARASINDAKİ TİCARİ İLİŞKİLER, DIŞA KAPALI TEKELCİ BİR POLİTİKA DOĞRULTUSUNDA GELİŞME GÖSTERMEKTEYDİ.

YENİDÜNYA'NIN YASAL TEK EFENDİSİ DURUMUNDA OLAN KASTİLYA DIŞ TİCARET VE DENİZ TAŞIMACILIĞI İLE İLGİLİ İŞLERİ 1503 YILINDAN BERİ, SEVİLLE'DE KURULMUŞ OLAN "LA CASA DE CONTRATACİON" ADLI KURULUŞA DEVRETMİŞ BULUNUYORDU.

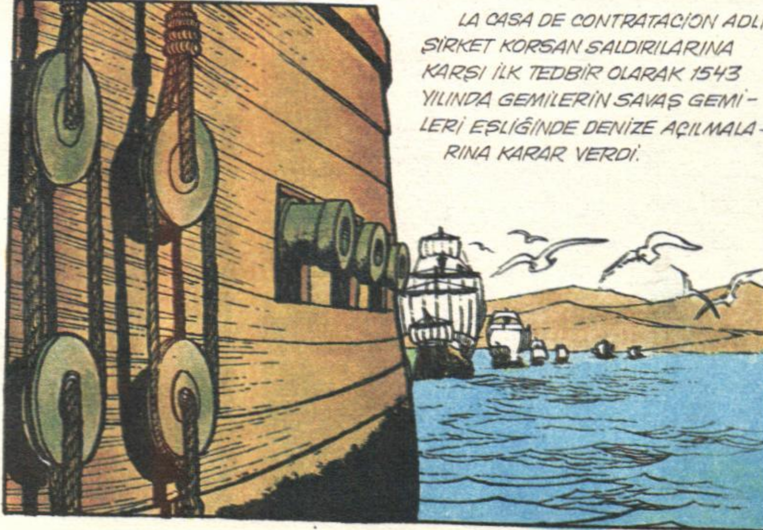
PAPA TARAFINDAN YÜRÜRLÜĞE KONULAN VE DENİZ-AŞIRI TOPRAKLARIN EGEMENLİĞİNİ İSPANYA İLE PORTEKİZ'E BIRAKMIŞ OLAN 1494 TARİHLİ TORDESILLAS ANTLAŞMASI'NIN GETİRDİĞİ HÜKÜMLER DİĞER BATILI ÜLKELERCE SERT BİR BİÇİMDE ELEŞTİRİ KONUSU EDİLİYORDU.

41

BU KONUDAKİ TEK YETKİLİNİN SEVİLLE'DEKİ KURULUŞ OLMASINA RAĞMEN ÖZELLİKLE İNGİLTERE, FRANSA VE HOLLANDA TARAFINDAN HİMAYE EDİLEN KORSAN GEMİLERİ SIK SIK AÇIK DENİZLERDE RASTLADIKLARI GEMİLERE SALDIRMAKTA VE ONLARA AĞIR KAYIPLAR VERMEKTEYDİLER. BUNLARIN İÇİNDE EN ÜNLÜLERİ, İNGİLTERE HESABINA ÇALIŞAN KORSAN DRAKE (XVI. YÜZYIL) VE MORGAN (XVII. YÜZYIL)DI.

SİR FRANCİS DRAKE, MACELLAN'DAN SONRA DÜNYA TURUNU TAMAMLAMAYI BAŞARMIŞ ENDER DENİZCİLERDEN BİRİYDİ.

LA CASA DE CONTRATACİON ADLI ŞİRKET KORSAN SALDIRILARINA KARŞI İLK TEDBİR OLARAK 1543 YILINDA GEMİLERİN SAVAŞ GEMİLERİ EŞLİĞİNDE DENİZE AÇILMALARINA KARAR VERDİ.

43

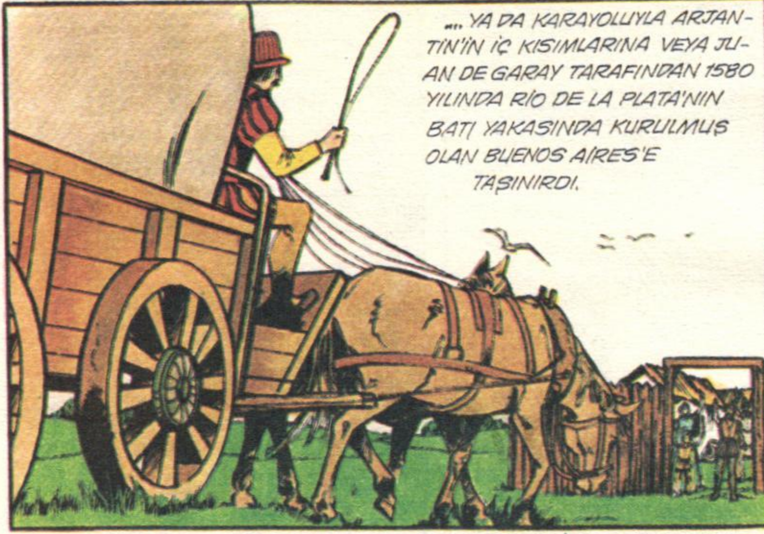

DAHA SONRA YOLCULUKLAR YILDA İKİ KEZ SADECE BELİRLİ ZAMANLARDA YAPILMAYA BAŞLANDI. KARAYİPLER'E GİTMEK ÜZERE NİSAN AYINDA SEVİLLE'DEN DEMİR ALAN KONVOYA PORTO RİKO, KÜBA, HONDURAS, SANTO-DOMİNGO VE VERACRUZ ARASINDA SEYREDEN....
...DONANMA EŞLİK ETMEKTEYDİ. GEMİLER HAMMADDE VE DEĞERLİ MADENLERİN YÜKLENME İŞLEMİNİN TAMAMLANMASINDAN SONRA DONANMA EŞLİĞİNDE HAVANA'DA BİR ARAYA GELİRLER, DAHA SONRA DA TOPLU HALDE DÖNÜŞE GEÇİLİRDİ.
44

AĞUSTOS AYINDA TRİNİDAD, MARGARİTA ADASI VE SANTA MARTA İSKELELERİ İLE TİCARİ PANAYIRLARIYLA ÜNLÜ CARTAGENA VE PORTOBELO ARASINDA SEYRETMEK ÜZERE DENİZE AÇILAN İKİNCİ DONANMAYA "ANA KARA" ADI VERİLMEKTEYDİ.

MALLARIN BİR BÖLÜMÜ KARAYOLUYLA PANAMA'YA GETİRİLİR, BURADAN LİMA'YA GİTMEK ÜZERE GEMİLERE YÜKLENİRDİ. BAŞLICA DAĞITIM MERKEZİ "KRALLAR KENTİ"YDİ. BURADAN YÜKLENEN MALLAR YA GEMİLERLE ŞİLİ'NİN GÜNEYİNDEKİ LİMANLARDA BOŞALTILIR....

...YA DA KARAYOLUYLA ARJANTİN'İN İÇ KISIMLARINA VEYA JUAN DE GARAY TARAFINDAN 1580 YILINDA RİO DE LA PLATA'NIN BATI YAKASINDA KURULMUŞ OLAN BUENOS AİRES'E TAŞINIRDI.

KOLONİ HALKI, İMKÂNLARIN ELVERİŞSİZLİĞİ VE BÖLGEDE YARI-GÖÇEBE BİR HALDE YAŞAYAN KIZILDERİLİLERİN SALDIRILARINA RAĞMEN BUENOS AİRES'TE KALMAKTA ISRAR ETMİŞ VE ADI GEÇEN ŞEHİR GEREK STRATEJİK, GEREKSE TİCARİ ÖNEMİ SAYESİNDE BÜYÜK BİR İLERLEME KAYDETMİŞTİ.

46

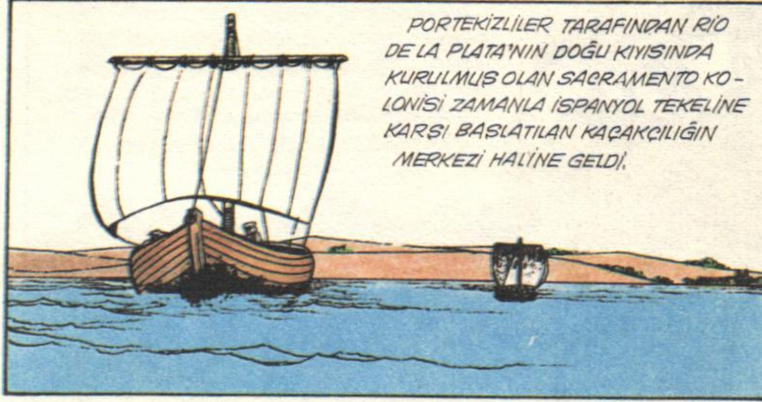

GÜZERGÂHIN UZUN VE TEHLİKELİ OLUŞU ŞİLİ VE RİO DE LA PLATA EKONOMİLERİNİ OLUMSUZ YÖNDE ETKİLEMEKTE, TAŞINAN MALLARIN FİYATINI BÜYÜK ÖLÇÜDE YÜKSELTMEKTEYDİ.

HER İKİ TİCARİ MERKEZİN DE BU DURUMUN DÜZELTİLMESİ YOLUNDA KRALA YAPTIKLARI BAŞVURU, XVIII. YÜZYILIN ORTALARINA KADAR SONUÇSUZ KALDI.
47

İTHAL EDİLEN MALLARIN ÇOK AZI İS-
PANYA'DA ÜRETİLMEKTE, BÜYÜK BİR
BÖLÜMÜ İSPANYA KANALIYLA ÖTEKİ AV-
RUPA ÜLKELERİNDEN SATIN ALINMAK-
TAYDI. BU DURUM MALİYETİN ARTMA-
SINDA EN BÜYÜK ETKENDİ.

TİCARETTE İSPANYOL TE-
KELİNİN KIRILMASINA YÖNELİK
ÇABALAR BÖLGEDE KAÇAKÇILI-
ĞININ ARTMASINA NEDEN OLDU.
KAÇAKÇILAR ÇOĞU KEZ KOLONİ
İLERİ GELENLERİ TARAFINDAN
HİMAYE EDİLİRDİ.

48

PORTEKİZLİLER TARAFINDAN RİO DE LA PLATA'NIN DOĞU KIYISINDA KURULMUŞ OLAN SACRAMENTO KO- LONİSİ ZAMANLA İSPANYOL TEKELİNE KARŞI BAŞLATILAN KAÇAKÇILIĞIN MERKEZİ HALİNE GELDİ.

ÇOĞUNLUĞUNU İNGİLİZ MALLARININ OLUŞTURDUĞU KAÇAK ESYALAR BUENOS AİRES'TEN KAYIKLARLA KARŞI YAKAYA TAŞINIR....
... BURADAN LİMA YETKİLİLERİNİN BÜTÜN ENGELLEMELERİNE RAĞMEN ARJANTİN'İN İÇ KISIMLARINA VE BOLİVYA'YA SOKULURDU.

49

BU DÖNEMDE PORTEKİZLİLER TARAFINDAN FRANSA VE HOLLANDA'NIN TEHTİDİ ALTINDAKİ BREZİLYA'DA KOLONİLEŞTİRME FAALİYETİNE HIZ VERİLMEYE BAŞLANDI. BU FAALİYET DOĞU-DAKİ BAHARAT EKİMİNE ELVERİŞLİ TOPRAK-LARIN LEHİNE BİR SÜREDEN BERİ İHMAL EDİLMİŞ DURUMDAYDI.

BREZİLYA'N'IN SAHİL KESİMİ (O DÖNEMDE BREZİLYA'NIN YALNIZ BU BÖLÜMÜ BİLİNİ-YORDU) PORTEKİZ TARAFINDAN 12 LİMAN KAPTANLIĞINA BÖLÜNEREK HER BİRİ-NİN BAŞINA KRAL TARAFINDAN TAM YETKİYLE ATANAN BİR SENYÖR GETİ-RİLDİ.

BREZİLYA'NIN KUZEYBATISI ŞEKERKAMISI TARIMI İÇİN SON DERECE ELVERİŞLİYDİ. ANCAK KIZILDERİLİLERİN MEDENİYETTEN KAÇARAK TEKRAR ESKİ ALIŞTIKLARI GÖÇEBE YAŞAMA DÖNMELERİ, İŞGÜCÜ ALANINDA BÜYÜK BİR BOŞLUK YARATMIŞTI. PORTEKİZ HÜKÜMETİ BU KONUYA BİR ÇÖZÜM.....

...GETİRMEK AMACIYLA "BANDEİRANT" ADI VERİLEN ASKERLERİ KAÇAK KIZILDERİLİLERİ YAKALAMAKLA GÖREVLENDİRDİ.

BANDEİRANT'LAR ZAMAN ZAMAN YENİ KIZILDERİLİLER BULMAK AMACIYLA....

51

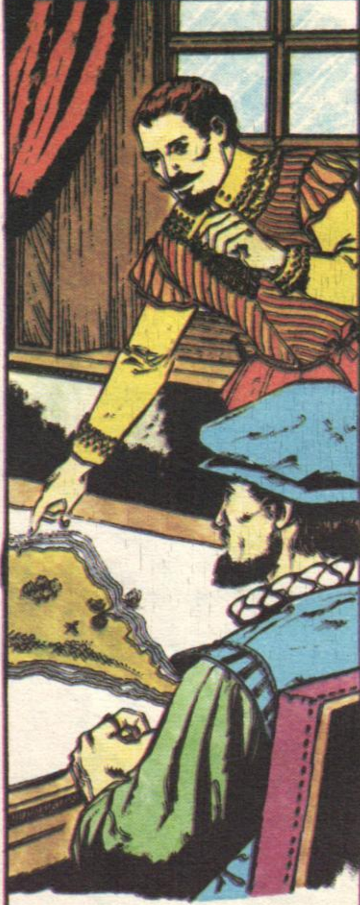

KIZILDERİLİLERLE BAŞA ÇIKAMAYACAK-
LARINI ANLAYAN PORTEKİZLİLER BU KEZ
TARIM ALANLARINDA ÇALIŞTIRILMAK ÜZE-
RE ÇOK SAYIDA AFRİKALI ZENCİ KÖLEDEN
YARARLANMA YOLUNA GİTTİLER.

BUNUN SONUCUNDA ŞEKERKAMIŞI UZUN
BİR SÜRE BREZİLYA'NIN TEMEL HAMMAD-
DESİ OLAN KIRMIZI BOYA AĞACINDAN DA
DAHA FAZLA ÖNEM KAZANARAK İHRACAT
LİSTESİNİN BAŞINDA YER ALDI...

...VE YÜZLERCE KÖLENİN ÇALIŞTIĞI GENİŞ ARAZİLERE SAHİP ZENGİN BİR SINIFI DA BERABERİNDE GETİRDİ. BU KİŞİLER AYNI ZAMANDA ŞEKER RAFİNERİLERİNİN DE SAHİBİ OLUP "SENHOR DE İNGENHO" (RAFİNERİ SAHİBİ) ADIYLA TANINIRLARDI.

ÖZELLİKLE MİNAS GERAİS ADLI BÖLGEDE ALTININ VE DEĞERLİ MADENLERİN BULUNMASINDAN SONRA BREZİLYA'DAKİ PORTEKİZ HÂKİMİYETİ GÜNEYBATIYA KADAR YAYILDI.
54

BU DÖNEMDE İSPANYA TAHTINDA HABSBURGLARIN YERİNİ BOURBONLAR ALMIŞ BULUNUYORDU.

YENİ İKTİDAR MUTLAKIYETÇİ İDAREYİ GÜÇ-
LENDİRMEK AMACIYLA YETKİLERİ KISMA YOLUNA
GİTTİ. BUNDAN EN ÇOK ETKİLENENLER 1524'TE
ŞARLKEN TARAFINDAN KOLONİLERİN YÖNETİMİNİ
BELİRLEMEK AMACIYLA KURULMUŞ OLAN MEC-
LİSLER VE LA CASA DE CONTRATACİON ADLI
KURULUŞTU.
55

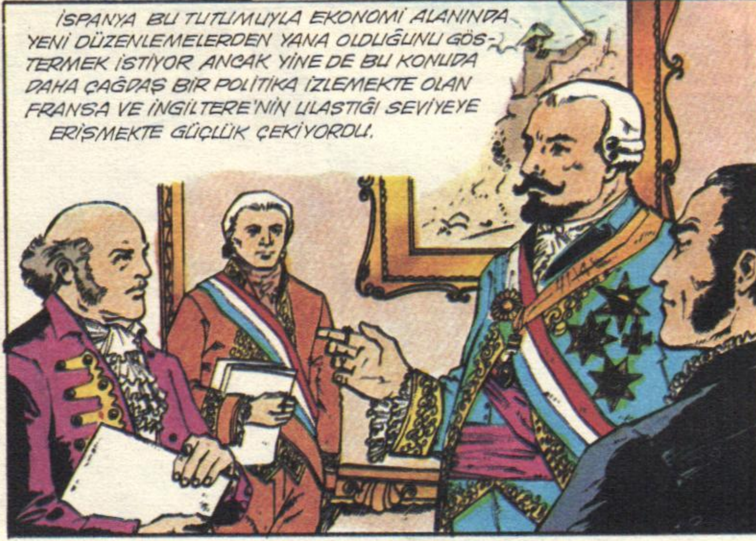

MECLİS ÜYELERİNİN YETKİ VE SO-
RUMLULUKLARININ BÜYÜK BÖLÜMÜ
BU KARARLA DOĞRUDAN KRAL TARA-
FINDAN ATANAN GÖREVLİLERE
DEVROLDU.

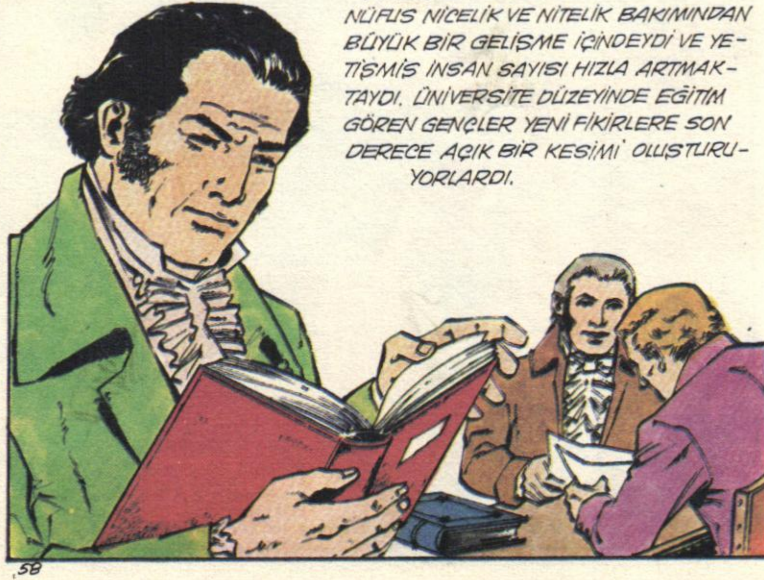

BU DURUMDA KOLONİ YÖNETİ-
CİLERİNİN ADLİ KONULARDAKİ YET-
KİLERİ DE ELLERİNDEN ALINMIŞ
OLUYORDU.

DEVLET TEKELİNİN ARTIK İŞLEMEDİĞİNİ GÖREN YETKİLİLER İSPANYA VE KOLONİLERDEKİ DİĞER LİMANLARA DA TİCARET YETKİSİ TANIYARAK MAL ALIŞVERİŞİNİ SERBEST BIRAKTILAR VE....

...KOLONİLERİ ÖZELLİKLE TARIM ÜRÜNLERİNİN ÜRETİMİNDE TEŞVİK EDER BİR POLİTİKA UYGULAMAYA BAŞLADILAR.

57

İSPANYA BU TUTUMUYLA EKONOMİ ALANINDA YENİ DÜZENLEMELERDEN YANA OLDUĞUNU GÖSTERMEK İSTİYOR ANCAK YİNE DE BU KONUDA DAHA ÇAĞDAŞ BİR POLİTİKA İZLEMEKTE OLAN FRANSA VE İNGİLTERE'NİN ULAŞTIĞI SEVİYEYE ERİŞMEKTE GÜÇLÜK ÇEKİYORDU.

AMERİKA KITASINDAKİ İSPANYOL NÜFUS NİCELİK VE NİTELİK BAKIMINDAN BÜYÜK BİR GELİŞME İÇİNDEYDİ VE YETİŞMİŞ İNSAN SAYISI HIZLA ARTMAKTAYDI. ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE EĞİTİM GÖREN GENÇLER YENİ FİKİRLERE SON DERECE AÇIK BİR KESİMİ OLUŞTURUYORLARDI.

58

XVIII. YÜZYIL SONLARINDA AMERİKA DOĞUMLU ÇOK SAYIDA GENÇ VE ONLARLA AYNI GÖRÜŞTE OLAN BAZI İSPANYOLLAR, GETİRİLEN YENİ DÜZENLEMELERE RAĞMEN HÂLÂ ETKİNLİĞİ BÜYÜK ÖLÇÜDE HİSSEDİLEN MUTLAKIYETÇİ İDAREYE KARŞI ORTAK BİR TAVIR ALMAKTA GECİKMEDİLER. ULUSLARARASI EKONOMİK, SİYASİ VE SOSYAL KOŞULLARIN BAĞIMSIZLIK LEHİNE BİR GELİŞME İÇİNE GİRMİŞ BULUNDUĞU BU DÖNEMDE İSPANYA İLE KOLONİLERİ ARASINDA ÇIKABİLECEK...

DÖNEMİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

1503
Katolik Krallar tarafından İspanya ile koloniler arasındaki ticareti denetlemek üzere Seville'de "La Casa de Contratacion" adlı bir ticaret odası kuruldu.

1511
Kıtada ilk "audencia" bu tarihte Santo-Domingo'da kuruldu. Bunlar üst düzeyde yargı organlarını oluşturuyorlardı.

1524
1524'te Şarlken tarafından kolonilerin yönetimiyle ilgili, kraldan sonra ikinci derecede yetkili bir meclis kuruldu.

1534
Yeni İspanya (Meksika) genel valiliği kurularak başına don Antonio de Mendoza getirildi.

1542-1544
Şarlken rahip Bartolomeo de Las Casas'ın Kızılderililere yapılan kötü muamele ile ilgili şikâyetleri üzerine kolonilerdeki huzuru sağlamak amacıyla bir dizi yeni kanunu (leyes nuevas) yürürlüğe koydu. Bundan rahatsız olan beyazlar arasında çıkan iç savaş ancak 1550'de, Pedro de la Gasca'nın çabalarıyla sona erecekti. Ülkedeki iç karışıklıklara bir son vermek amacıyla 1544'de Peru'da bir genel valilik kurularak başına Nunez de Vela atandı, ancak adı geçen yetkili, Gonzalo Pizarro tarafından kaçırılarak öldürüldü.

1549
Portekiz kralı Brezilya'daki toprakların idaresi ile ilgili merkezi bir hükümet kurdu. Hükümet merkezi, Bahia de Todos los Santos'tu.

1554-1556
Araukanlar Güney Şili'de beyazlara karşı büyük bir mücadele başlattılar. Şarlken 1556 yılında II. Filip adıyla İspanya tahtına geçen oğlu lehine tahttan feragat etti.

1560
1545 ve 1548 yıllarında işletilmeye başlanan Potosi (Bolivya) ve Zacatecas (Meksika) gümüş madenlerinin çevresi kısa zamanda önemli birer madencilik merkezi haline gelerek bölgenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamada büyük rol oynadılar.

1567
Fransızları bölgeden kovan Brezilya valisi Mem de Sa, daha sonra Rio de Janeiro adıyla anılacak olan yeni bir kent kurdu.

1571
Mexico, Lima ve Cartagena'da engizisyon mahkemeleri kuruldu.

1573
Koloni ticareti tekeli bu tarihte Seville limanı ile Cadiz'e verildi.

1580
Terk edilen Buenos Aires, Juan de Garay tarafından Rio de la Plata'nın sağ kıyısında yeniden kuruldu. İspanya kralı II. Filip Portekiz'i kendi topraklarına kattı. Brezilya bu tarihten sonra 60 yıl boyunca İspanya tarafından yönetilecekti.

1598
Bu tarihte İspanya tahtına III. Filip geçti ve ülke yavaş yavaş zayıflamaya başladı.

1608-1610
Araukanların 1554'te Şili'de başlattıkları isyan, Kızılderililerin uzun bir süre köle muamelesi görmelerine neden oldu. Cizvit tarikatına mensup rahipler tarafından Paraguay'da ilk misyonun 1610 yılında kurulmasından sonra güçlenen misyonerler zamanla bölgedeki nüfuzlarını bir hayli artırdılar.

1639
Papa tarafından bu tarihte yayınlanan bir fermanla Kızılderililerin köle muamelesi görmelerine bir son verildi.

1665
İspanya tahtına bu tarihte II. Carlos getirildi.

1680
İspanya'da kolonilerle ilgili bir anayasa hazırlandı. Portekizliler Buenos Aires'in karşısında Colonia do Sacramento adlı bir yerleşim merkezi kurdular. İspanyollarla sürekli çekişme konusu olan şehir, kısa sürede kaçakçılığın merkezi haline geldi.

1700
II. Carlos'un ölümüyle yerine XIV. Louis'nin ülkeyi V. Filip adıyla yönetecek olan torunu geçti ve Burbonlar sülalesi devri başladı. Avusturya ve Fransa'nın tahtta hak iddia etmeleri üzerine Veraset Savaşları patlak verdi.

1713
Bu tarihte imzalanan Utrecht Barışı ile savaşlara son verildi. İspanya koloni ticareti konusunda İngiltere'ye bazı imtiyazlar tanımak zorunda kaldı.

1739-1740
Merkezi Kolombiya olmak üzere Yeni Granada genel valiliği kuruldu. Ertesi yıl İngilizler Portobelo'ya saldırarak savunma alanlarını yerle bir ettiler.

1767
1759'da tahta geçen III. Carlos, iktidar aleyhine büyük bir güç oluşturmaya başlayan Cizvitleri kolonilerden sürdü.

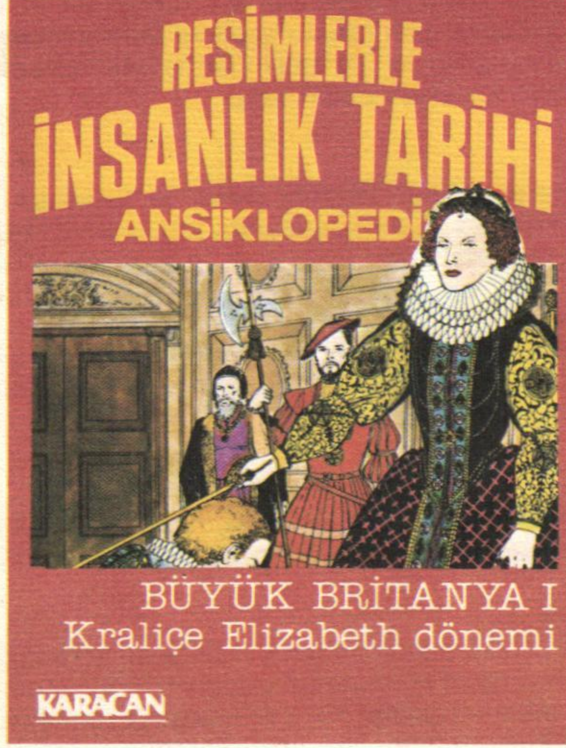
1776-1778
Bölgeyi Portekiz saldırısından korumak amacıyla geçici olarak kurulan Rio de la Plata genel valiliğinin başına don Pedro de Cevallos atandı. Teşkilat, 1778 yılında geçici olmaktan çıkartılarak sınırlarını Arjantin, Uruguay, Paraguay, Bolivya ve Kuzey Şili'ye kadar genişletti. İspanya ile koloniler arasındaki ticareti serbest kılan sözleşmenin imzalanmasından sonra, Seville ve Cadiz'in elinde bulunan ticaret tekeli sona erdi.

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

GELECEK SAYI:

BÜYÜK BRİTANYA I

Kraliçe Elizabeth dönemi

BAYİNİZDEN ŞİMDİDEN AYIRTINIZ